

Vainon kehykset

Kehysanalyysi eron jälkeisen vainon mediarepresentaatioista

Annika Hannila
Kandidaatintutkielma
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Sosiologia
Kevät 2021

ABSTRAKTI

Vainon kehukset. Kehysanalyysi eron jälkeisen vainon mediarepresentaatioista

Annika Hannila

Sosiologia

Kandidaatintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Hanna-Mari Husu

Kevät 2021

Sivumäärä: 28 sivua

Vainoaminen kriminalisoitiin Suomessa vasta vuonna 2014. Eron jälkeinen vaino on suomalaisessa yhteiskunnassa edelleen heikosti tunnistettu lähisuhdeväkivallan muoto. Vainon tunnistamatta jääminen näkyy niin yksilöiden kuin rakenteiden tasolla tehden muun muassa uhrien avun saamisesta vaikeaa. Kansallisen lainsäädännön lisäksi myös kansainväliset sopimukset velvoittavat lähisuhdeväkivallan yhteiskunnalliseen puuttumiseen ja avun saamisen mahdollisuuksien parantamiseen.

Tutkielma linkittyy sosiologiseen väkivallan ja median tutkimukseen. Kehysanalyttisen tarkastelun kohteena ovat eron jälkeisestä vainosta tuotetut mediarepresentaatiot. Aineisto (n=24) muodostuu 15 Ylen ja 9 Helsingin Sanomien artikkelista, joissa eron jälkeinen vaino on keskeisenä teemana. Kehysanalyysi tarjoaa sekä metodin että teoreettisen viitekehyksen. Tutkielma pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1) Miten Yle ja Helsingin Sanomat kehystävät eron jälkeistä vainoa? 2) Millaisena vainottujen ja vainoajien toimijuus ja vastuu sekä toisaalta viranomaisten rooli näyttäytyvät?

Aineistosta nousi esiin kolme keskeistä kehystämisen tapaa: vahvan uhrin kehys, tyypillisen vainoajan kehys sekä viranomaisten kehys. Kehysten rajaama kuva eron jälkeisestä vainosta pitää sisällään niin käsityksiä oikeanlaisesta uhriudesta, tyypillisistä vainoajista, kuin vainosta ilmiönä ja yhteiskunnallisena haasteena. Eron jälkeinen vaino ongelmana paikannetaan rakenteiden tasolle, mutta ratkaisuksi siihen ehdotetaan ensisijaisesti yksilötason toimia. Lisäksi vastuu ratkaisusta on ulkoistettu vainoajista vainottuun samalla, kun vainon nähdään jäävän vaille vahvaa yhteiskunnallista vastuunottoa.

Avainsanat: eron jälkeinen vaino, lähisuhdeväkivalta, toimijuus, vastuu, kehys, kehysanalyysi

SISÄLLYS

ABSTRAKTI	1
1 JOHDANTO	3
2 YLEINEN JOHDATUS AIHEESEEN	4
2.1 Käsitteistä ja eron jälkeisen vainon määrittelystä.....	4
2.2 Eron jälkeisen vainon yhteiskunnallinen ja sosiokulttuurinen konteksti.....	5
2.3 Eron jälkeinen vaino elettyinä kokemuksena.....	7
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1 Kehysanalyysi ja kehysten käsite teoreettisena lähestymistapana.....	8
3.2 Media kehystäjänä	9
4 AINEISTO JA METODI	10
4.1 Tutkimusasetelma	10
4.2 Aineistona Ylen ja Helsingin Sanomien artikkelit	11
4.3 Metodina kehysanalyysi	12
5 TULOKSET	13
5.1 Vahvan uhrin kehys	13
5.2 Tyypillisen vainoajan kehys	17
5.3 Viranomaisten kehys.....	22
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	27
7 LOPUKSI	29
LÄHTEET	31
LIITTEET	34
<i>Aineisto</i>	34

1 JOHDANTO

Suomessa on pitkään ollut vallalla käsitys parisuhde- ja perheväkivallan loppumisesta parisuhteen päättymiseen (Nikupeteri 2016). Eron jälkeinen vaino on lähisuhdeväkivallan muoto, joka voi alkaa jo parisuhteen aikana tai vasta eron jälkeen. Eron jälkeinen vaino on edelleen heikosti tunnistettu ja tunnettu väkivallan muoto suomalaisessa yhteiskunnassa (Laitinen, Kinnunen & Hannus 2017), eikä siitä käydä aktiivista yhteiskunnallista keskustelua. Tunnistamisen haasteita heijastelee osaltaan myös vainoamisen kriminalisointi Suomessa vasta vuoden 2014 alussa. Kansainvälisesti vertailtuna vainoaminen kriminalisoitiin ensimmäisen kerran Kaliforniassa vuonna 1990 (Cupach & Spitzberg 2004).

Parisuhteen aikaisen lähisuhdeväkivallan lisäksi myös eron jälkeistä väkivaltaa on alettu tunnistaa ja pitää erityistä huomiota vaativana ongelmana. Eron jälkeisen vainon tutkimuskentällä lasten ja nuorten lisäksi Suomessa ja muualla Euroopassa yliopistopiskelijoiden vainoamiskokemukset ovat saaneet huomattavan määrän tutkimuksellista huomiota osakseen. Aiheeseen liittyvää tutkimusta tehdään useilla eri tieteenaloilla. (Mm. Nikupeteri 2016; Laitinen ym. 2017.) Sosiologista mediarepresentaatioiden kehysanalyysia on tehty maailmalla paljon liittyen hyvin vaihteleviin ilmiöihin, mutta vähemmän juuri eron jälkeisen vainon kontekstissa.

Eron jälkeisen vainon saama verrattain vähäinen yhteiskunnallinen huomio sekä sen tunnistamisen haasteet tekevät siitä osaltaan tärkeän tutkimuskohteen. Tutkielma tarkastelee eron jälkeisen vainon mediarepresentaatioita kehysanalyysin avulla. Kehysanalyysi toimii metodin lisäksi samanaikaisesti teoreettisena lähestymistapana aiheen käsittelylle. Aineisto koostuu 15 Ylen artikkelista ja 9 Helsingin Sanomien artikkelista (n=24), jotka ovat ilmestyneet vainoamisen kriminalisoinnin jälkeen vuosina 2015–2020. Tutkielma pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten Yle ja Helsingin Sanomat kehystävät eron jälkeistä vainoa?
- 2) Millaisena vainottujen ja vainoajien toimijuus ja vastuu sekä toisaalta viranomaisten rooli näyttäytyvät?

Tutkielman alku on omistettu eron jälkeisen vainon esittelylle: toinen luku pitää sisällään tutkielmassa käytettävän eron jälkeisen vainon määritelmän ja lisäksi katsauksen vainon yhteiskunnalliseen ja sosiokulttuuriseen kontekstiin sekä vainoon elettyä kokemuksena. Kolmannen luvun keskiössä ovat kehysanalyysi ja kehyksen käsite teoreettisena lähestymistapana sekä median tarkastelu kehystäjänä. Neljäs luku esittelee lyhyesti aineistoa, kehysanalyysia aineiston analyysimenetelmänä sekä analyysin toteutusta. Viides luku sisältää löydetyt kehykset, joiden kautta maalautuva kuva heijastelee Ylen ja Helsingin Sanomien ymmärrystä vainosta. Kuudennessa luvussa esittelen tulosten pohjalta tekemiäni keskeisiä johtopäätöksiä. Tutkielman lopussa kokoan tutkielman keskeistä antia tiivistetysti yhteen, tarkastelen tutkimuksellisia rajoitteita sekä tarjoan jatkotutkimusehdotuksia.

2 YLEINEN JOHDATUS AIHEESEEN

2.1 Käsitteistä ja eron jälkeisen vainon määrittelystä

Vainoamisen määritelmät vaihtelevat kirjallisuuden ja lainsäädännöllisen kehyksen mukaan. Eron jälkeisen vainoamisen määritelmässä korostuvat erityisesti tekojen toistuvuus ja toiminnan tavoitteellisuus sekä uhrin vainon vuoksi kokema pelko tai ahdistus. (Logan & Walker 2017; Bradbury-Jones & Nikupeteri 2021; Cupach & Spitzberg 2004; Melton 2007.) Usein määritelmiin sisältyy myös ymmärrys vainoamisen emotionaalista ja sosiaalisesta haavoittavuudesta sekä vainon kohteen kokonaisvaltainen vainottuna olemisen kokemus (Laitinen ym. 2017). Suomen rikoslain 7 a § (2013/879) mukaan vainoamiseen syyllistyy, kun toistuvasti uhkaa, tarkkailee, seuraa, ottaa yhteyttä tai muulla tavoin vastoin kohteen tahtoa vainoaa toista aiheuttaen tässä ahdistusta tai pelkoa. Tuomiona vainoamisesta voi saada joko sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Suomenkielisissä tutkimuksissa vainoaminen on usein käytettävä termi, mutta niin sanottu stalkkerointi voidaan mieltää vainoamisen lähikäsitteeksi. Stalkkaus tai stalkkerointi ovat käsitteinä arkipäiväistyneitä, ja niitä käytetään kuvaamaan vakavuusasteeltaan hyvin laajan skaalan toimintaa. Toisessa ääripäässä voidaan nähdä olevan muun muassa hyvin yleistynyt ja jopa normalisoitunut somestalkkaus, jossa seurataan ”stalkattavan” sosiaalisen median tiliä tai tilejä. Stalkkaus assosioidaan nykyään vahvasti juuri digitaaliseen seuraamiseen.

Toisessa ääripäässä on kuitenkin vakava, jopa henkeä uhkaava vaino. Stalkkaukseen käsitteenä liittyy sekä mahdollisia vahvuuksia että riskejä. Jonkin toiminnan nimeämiseen vainoksi liittyy edelleen haasteita, jolloin stalkkaus arkipäiväistyneenä käsitteenä voisi madaltaa kynnystä väkivallan nimeämiselle. Toisaalta vaarana on, ettei toiminnan vakavuus tule ymmärretyksi ja tunnistetuksi, sillä miellelyhtymät liittyvät usein sen lievempiin muotoihin, joista ei väistämättä seuraa uhrille fyysistä uhkaa. Vakavuuden ja riskien korostamiseksi tässä tutkielmassa käytetään siten käsitteitä vaino ja vainoaminen.

2.2 Eron jälkeisen vainon yhteiskunnallinen ja sosiokulttuurinen konteksti

Eron jälkeinen vaino voi sisältää niin väkivaltaisia kuin väkivallattomia tekoja, sekä pahimmillaan myös henkirikoksen riskin (Laitinen ym. 2017). Vainotekoja voivat olla esimerkiksi jatkuvat yhteydenotot, seuraaminen sekä kohteeseen liittyvän tiedon kalastelu esimerkiksi läheisiltä (Björklund, Häkkänen-Nyholm, Sheridan & Roberts 2010; Melton 2007; Laitinen ym. 2017). Logan ja Walker (2017) painottavat väkivallattomiin tekoihin liittyvän virheellisen tulkinnan riskiä: esimerkiksi viestien lähettely sekä kukkien ja lahjojen antaminen voidaan tulkita harmittomaksi ja ”normaaliksi” eron jälkeiseksi käyttäytymiseksi, mikäli niitä tarkastellaan yksittäisinä tekoina. Myös Laitinen ym. (2017) huomauttavat tekojen tarkastelemisen yksittäisinä ja toisistaan irrallisina voivan vääristää niihin liittyvien riskien arviointia. Keskeiseksi muodostuu vainon kokonaisuuden tunnistaminen: yksittäiset teot saavat merkityksensä osana laajempaa kokonaisuutta sekä uhrin vainottuna olemisen kokemuksen kautta.

Loganin ja Walkerin (2009) esittämien arvioiden mukaan parisuhteen jälkeinen vainoaminen kestää keskimäärin hieman vajaa kaksi vuotta. Muun muassa Laitinen ym. (2017) kuvaavat eron jälkeiselle vainolle olevan tyypillistä sen intensiteetin vaihtelu sekä vainoajan käytöksen vaihtelu uhkaavasta lämpimään. Eron jälkeinen vainoaminen on rakenteisiin ja suhteisiin kiinnittyvää väkivaltaa, joka kehittyy prosessinomaisesti yksittäisistä teoista pakottavaksi kontrollinhaluiseksi toiminnaksi, joka on omiaan rikkomaan vainotun mahdollisuutta omaehtoiseen elämään (Nikupeteri & Laitinen 2013, 29; Laitinen ym. 2017).

Vainon tunnistamiseen liittyy edelleen selkeitä haasteita (mm. Laitinen ym. 2017; Nikupeteri 2016). Nikupeterin (2016) mukaan vainoamisen tunnistamista ja nimeämistä

väkivallaksi vaikeuttaa sen monitulkintainen ja ristiriitainen dynamiikka. Vainoamiskokemuksista kertova ja apua hakeva joutuu usein kohtaamaan epäilevää ja torjuvaa suhtautumista sekä läheisten että viranomaisten suunnalta. Laitinen ym. (2017; myös Laitinen & Nikupeteri 2017) esittävät mahdolliseksi selitykseksi sitä, että vainoamisen nähdään olevan liian jyrkässä ristiriidassa yleisen tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia vaalivan asenneilmaston sekä läheisten kohteluun liittyvien normien kanssa ollakseen todennäköistä. Ensiarvoisen tärkeäksi muodostuu eron jälkeiseen vainoon liittyvän tiedon lisääntyminen yhteiskunnassa niin rakenteiden kuin ihmisten välisen vuorovaikutuksen tasolla. Laitinen ym. näkevät olemassa olevan tiedon ja aiheen tuntemuksen vähäisyyden luovan selkeitä haasteita ammattilaisille ja siten myös uhrien avun saamiselle.

Eron jälkeinen vaino on sukupuolittunut ilmiö. Heterosuhteissa miehet ovat naisia useammin vainoajia ja naiset puolestaan miehiä useammin vainon kohteita. (Hellmann & Kliem 2015; Nikupeteri 2016.) Sekä naiset että miehet voivat olla vainon tekijöitä ja kohteita, ja vainoamista ilmenee myös heterosuhteiden ulkopuolella (Laitinen ym. 2017; Nikupeteri 2016). Lähisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuus saa yksilöiden elämään vaikuttavan merkityksen lisäksi sosiaalisia ja poliittisia merkityksiä (Gondolf 2002). Yhteiskunnallista väkivaltaan puuttumista vaativat niin lainsäädäntö kuin kansainväliset sopimukset, erityisesti Istanbulin sopimus sekä YK:n CEDAW-sopimus (Laitinen ym. 2017).

Parisuhteen jälkeiseen vainoon liittyy paljon erilaisia uskomuksia sekä asenteita, ja vainoa tulkitaan sekä merkityksellistetään kulttuurisesta, yhteiskunnallisesta ja historiallisesta kontekstista käsin (Cupach & Spitzberg 2004; Nikupeteri 2016; Laitinen ym. 2017). Esimerkiksi väkivallattomia vainotekoja esitetään usein romantisoidusti sinnikkäinä rakkaudenosoituksina eri kulttuurituotteissa, kuten elokuvissa, joista tulkinta voi siirtyä myös todellisiin tilanteisiin vääristäen ymmärrystä vainon vakavuudesta (Cupach & Spitzberg 2004; Melton 2007; Nikupeteri 2016; Logan & Walter 2017; Gondolf 2002).

Vainoon liitetyt tulkinnat ja merkitykset sekä laajemmat asenteet vaikuttavat vainon tunnistamiseen ja uhrien avun saantiin tehden eron jälkeisestä vainosta lisähuomiota kaipaavan teeman (Nikupeteri 2016; Laitinen ym. 2017). Uhreihin, vainoajiin ja yhteiskunnan rooliin liittyvät käsitykset ja asenteet kietoutuvat kaikki toisiinsa. Ronkainen ja Näre (2008, 7–42) näkevät niin sanotun omillaan pärjäämisen eetoksen sävyttävän sekä uhreihin suhtautumista että käsitystä yhteiskunnan roolista väkivaltaan puuttumisessa.

Heidän mukaansa eetoksen ytimessä on muista riippumattomuuden hyve, joka heijastuu uhreilta vaadittavassa vahvassa toimijuudessa. Ronkainen ja Näre näkevät eetoksen vaikutuksen myös viranomaiskäytännöissä: taipumus seurailta väkivaltaisista tilanteista ja odottaa uhrien hakevan apua sen sijaan, että aktiivisemmin ja jo varhaisemmassa vaiheessa puututtaisiin tilanteeseen, kumpuaa heidän mukaansa omillaan pärjäämisen eetoksesta.

2.3 Eron jälkeinen vaino elettyinä kokemuksena

Kontrolloivaa vainoamistyyppistä väkivaltaa voi esiintyä sekä parisuhteen aikana että eron jälkeen (mm. Logan & Walker 2009; Melton 2007). Usein parisuhteen jälkeistä väkivaltaa ja vainoa edeltää parisuhteen aikainen väkivaltahistoria, mutta väkivalta voi alkaa myös eroaikojen ilmaisemisen myötä (McConnell, Barnard & Taylor 2017, 407; Melton 2007; Laitinen ym. 2017). Vainoa edeltänyt parisuhde mahdollistaa osaltaan entisen kumppanin elämään sekä arjen rutiineihin liittyvän yksityiskohtaisen tiedon hyödyntämisen vainoamiskäyttäytymisessä (Logan & Walker 2009; McConnell ym. 2017; Nikupeteri 2016). Myös sosiaalinen media ja muut teknologisen kehityksen myötä mahdollistuneet toisen ihmisen seuraamisen ja tarkkailun keinot, kuten laitteelle asennettavat vakoiluohjelmat, ovat tehneet vainoamisesta helpompaa. Digitaalinen väkivalta on nykyään eräs eron jälkeisen vainon keskeisistä ulottuvuuksista. (Hakkarainen 2020.)

Vainoaja ei välttämättä ymmärrä ja tiedosta tekevänsä väärin. Vainoaja voi nähdä oikeudekseen olla osa entisen puolisonsa elämää ja kokea näin toimintansa hyväksyttäväksi ja oikeutetuksi. (Cupach & Spitzberg 2004.) Toisaalta vaikka vainoaja ymmärtäisi olevansa väkivaltainen, väkivallan tekijät ovat taipuvaisia vähättelemään käyttämänsä väkivaltaa. Tekijä saattaa myös asemoida itsensä tilanteessa uhriksi. (Holma & Nyqvist 2017.)

Eron jälkeinen vaino vaikuttaa laajasti kaikkiin vainon osapuoliin. Vaikka vainossa on yksi ensisijainen kohde, siinä on usein monia uhreja (Laitinen ym. 2017). Vainoaminen aiheuttaa sosiaalisia, psykologisia, emotionaalisia, fyysisiä sekä taloudellisia seurauksia kohteen lisäksi myös muille vainon osapuolille aina tekijästä itsestään läheisiin ja erityisesti mahdollisiin lapsiin. Lähisuhdeväkivallan kontekstissa lapset nähdään erityisen haavoittuvassa asemassa olevina osallisina, jotka joutuvat myös elämään väkivallan ja vainon seuraukset (Laitinen & Nikupeteri 2017). Lapsille vaino luo pelon ja turvattomuuden tunteiden sävyttämän kasvuympäristön, jossa vanhemman väkivaltaiset teot saattavat

naamioitua rakkaudellisiksi huomionsoituksiksi. Samalla kun lapset ovat vainon todistajia, kokijoita ja suojelua vaativia osallisia, he ovat myös erilaisissa rooleissa vainon värittämien vuorovaikutussuhteiden dynamiikassa. (Laitinen ym. 2017.) Yhteiset lapset ja tapaamiskäytännöt voivat olla vainoajalle väylä jatkaa väkivaltaa myös parisuhteen jälkeen hyödyntäen lapsia vainon välineinä (Nikupeteri 2016; Laitinen ym. 2017). Vaino koskettaa myös läheisiä, jotka usein toimivat uhrin auttajina ja tukijoina. Vaino voi aluksi jäädä läheisiltä tunnistamatta ja tulla tulkituksi osana erokriisiä tai ”normaalina” eronjälkeisenä käytöksenä mahdollisesti tukien näin vainoajan toimintamalleja. Tilanteen edetessä vaino voi ulottua myös läheisiin, jolloin rooli muuttuu auttajasta uhriksi. (Laitinen ym. 2017.)

Väkivallalle on tyypillistä sen normalisoituminen osaksi uhrin elämää, jolloin uhri tottuu elämään väkivallan ja vainon pelon kanssa sekä mukauttamaan omaa toimintaansa suhteessa vainoajan toimintaan ja siinä tapahtuviin muutoksiin (Laitinen ym. 2017; Cupach & Spitzberg 2004). Nikupeteri (2016) näkee vainoajan kohteessaan aikaansaaman turvattomuuden kokemuksen ja jatkuvan pelon ilman fyysistä tekemisissä olemista osaltaan tekemän vainosta erityisen väkivallan muodon. Kokemus vainottuna olemisesta voi olla erittäin traumatisoiva ja haavoittava. Traumatisoitumista ei kuitenkaan välttämättä aiheuta jokin tapahtuma itsessään, vaan se, kuinka avuttomaksi, turvattomaksi ja voimattomaksi yksilö kokee itsensä tapahtumahetkellä. Vainoamiseen liittyvät kokemukset ja pelko voivat myös olla läsnä vainotun mielessä ja kehossa myös tilanteissa, joissa akuuttia uhkaa tai vaaraa ei todellisuudessa ole. (Laitinen ym. 2017.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Kehysanalyysi ja kehyksen käsite teoreettisena lähestymistapana

Kehysanalyysin perustan voidaan nähdä olevan alun perin sosiologi Erving Goffmanin (1974) käsitteistöä. Sittemmin sen käyttö on laajentunut alkuperäisestä sovellusalueesta useille eri tieteenaloille sekä esimerkiksi mediatutkimuksen piiriin (mm. Orsini 2017; Seppänen & Välvirronen 2012, 71–72). Entmanin (2007) mukaan kehystämisen kautta luodaan käsitys ongelmasta ja sen syistä, moraalista arvioinnista sekä mahdollisista ratkaisuvaihtoehdoista. Yksittäistä tapahtumaa tai asiaa voidaan kehystää eri tavoin, jolloin

käsitys tilanteesta ja siitä, mikä on keskeistä, muuttuu (Goffman 1974; Orsini 2017; ks. myös Gitlin 1980).

Kehyksen käsite viittaa tapoihin ymmärtää, jäsentää ja kommunikoida informaatiota ja tapahtumia (Entman 2007; Orsini 2017; Goffman 1974). Toisin sanoen kehysten kautta voidaan tunnistaa, käsittää sekä merkityksellistää asioita ja luoda havaintojen ja tulkintojen avulla tilannemääritelmiä. Orsini (2017) kiteyttää kehysten samanaikaisesti sekä selittävän mitä tapahtuu, että määrittävän mikä on keskeistä. Kehykset tarjoavat siten tietyn käsityksen todellisuudesta. Ne toimivat tapahtumien ja tiedon jäsentämisen ja tulkinnan keinoina sekä luovat käsityksiä tilanteeseen sopivasta toiminnasta (Goffman 1974; Entman 2007).

Median kontekstissa kehystämällä viitataan mediarepresentaatioiden tuottamisen prosessiin, jossa valintojen kautta korostetaan tiettyjä aiheen ulottuvuuksia (Entman 2007; Vliegthart & van Zoonen 2011; de Vreese, Boomgaarden & Semetko 2011). Kehystäminen voidaan nähdä myös kontekstin luomisena representaatioille. Representaatioilla eli mediaesityksillä viitataan sekä prosessiin että lopputulokseen: ne sekä ilmentävät tietyn näkökulman mukaista todellisuutta, että rakentavat sitä uudelleen esittämisen kautta. (Seppänen & Väliaverron 2012, 68–72.) Kehystäminen tapahtuu usein tiedostamattomasti (Orsini 2017; Goffman 1974), mutta sitä voidaan myös hyödyntää tietyn agendan ajamiseen. Kehystämiseen voidaan siten nähdä joissain tapauksissa liittyvän tavoitteellisuutta ja strategisuutta. (de Vreese ym. 2011; Vliegthart & van Zoonen 2011.)

3.2 Media kehystäjänä

Media ei vain raportoi tapahtumia, vaan aktiivisesti tuottaa representaatioita ja tilannemääritelmiä kehysten ja arvojen mukaisesti usein vakiintuneilla, yleisölle tutuilla tavoilla tarjotakseen informaatiolle kontekstin (Cooky 2012; Seppänen & Väliaverron 2012, 72; Speakman 2021). Lewis ja Weaver (2013) näkevät kehystämisen keskeisenä journalistisena työkaluna monimutkaisten aiheiden yksinkertaistamiseksi. Tietyn aiheen mediarepresentaatioissa voidaan sekä tunnistaa jatkuvuuksia ja historiallisia konventioita että havaita muutoksia. Muutokset voivat liittyä kehyksen vaihdokseen, jolloin aiheesta korostuvat tekijät vaihtuvat. (Houston, Pfefferbaum & Rosenholtz 2012; Chyi & McCombs 2004.) Kehyksen muuttaminen raportoitessa samasta aiheesta voi olla tietoinen tapa ylläpitää yleisön kiinnostusta aiheeseen (Chyi & McCombs 2004; Vliegthart & van

Zoonen 2011). Houstonin ym. (2012) mukaan muutokset voivat tarkoittaa myös kehyksen täydentymistä uuden tiedon myötä.

Kehystäminen on myös vallankäyttöä (mm. Beckett 1994). Tietyn kehyksen valinnasta seuraa väistämättä tiettyjen tekijöiden korostuminen samalla kun toiset jäävät vähemmälle huomiolle tai täysin huomiotta (Goffman 1974; Speakman 2021). Seppänen ja Väliverronen (2012, 73–75) painottavat kehystämisen saavan vallan kautta poliittisia merkityksiä sekä tuottavan yhteiskunnallisia seurauksia. Kehystämisen yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia ja vaikutuksia voidaan pohtia myös kehysten kerrostumisen tai kasautumisen näkökulmasta, sillä kehystämisen tavat usein vakiintuvat ja rakentuvat aiempien kehysten varaan osin uusintaen ja osin muovaten niitä. Speakman (2021) painottaa median määrittelyvaltaan keskeisesti kytkeytyvää vastuuta. Hän näkee median seuraamisen ihmisille keskeisenä tapana pysyä informoituna. Ihmiset eivät kuitenkaan omaksu valmiita kehystyksiä prosessoimatta. Median vaikutusvalta ihmisten ajatteluun ja käsityksiin on heikompaa liittyen tutumpiin aiheisiin, joihin liittyvä ymmärrys on omakohtaisten kokemusten ja sosiaalistumisen kautta muodostunutta. Samalla ihmiset ovat riippuvaisempia mediasta tiedonlähteenä liittyen aiheisiin, jotka eivät sisälly heidän kokemuspääpiiriinsä. (Mm. Goffman 1974; Vliegthart & van Zoonen 2011; Speakman 2021.)

Mediakentän toimijoilla voidaan nähdä olevan huomattavaa yhteiskunnallista vaikutusvaltaa, sillä kehystämisen kautta voidaan ohjata suuren yleisön huomiota ja julkista keskustelua, rakentaa todellisuuskäsityksiä ja vaikuttaa sekä mielipiteisiin ja uskomuksiin että käyttäytymiseen (Beckett 1994; Orsini 2017; Speakman 2021). Median mahdollisuus vaikuttaa ei siten ulotu ainoastaan siihen, *mitä* ihmiset ajattelevat, vaan myös siihen, *miten* ihmiset ajattelevat (Linström & Marais 2012, 22; ks. myös Cohen 1963, 13).

4 AINEISTO JA METODI

4.1 Tutkimusasetelma

Tässä tutkielmassa tarkastelen Ylen ja Helsingin Sanomien tuottamia eron jälkeisen vainon mediarepresentaatioita kehysanalyysin avulla. Kehysanalyysi tarjoaa samalla sekä

analyysimenetelmän että teoreettisen viitekehyksen tarkastelun tueksi. Tutkielma pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten Yle ja Helsingin Sanomat kehystävät eron jälkeistä vainoa?
- 2) Millaisena vainottujen ja vainoajien toimijuus ja vastuu sekä toisaalta viranomaisten rooli näyttäytyvät?

4.2 Aineistona Ylen ja Helsingin Sanomien artikkelit

Tutkielman aineisto koostuu 15 Ylen ja 9 Helsingin Sanomien artikkelista, joissa eron jälkeinen vaino on keskeisessä roolissa. Artikkelit (n=24) on julkaistu kuuden vuoden ajanjaksolla vuosina 2015–2020. Aineisto löytyy liitteenä tutkielman lopusta. Tarkastelen tutkielmassa vainosta viime vuosina tuotettuja mediarepresentaatioita, sillä vainosta puhutaan edelleen verrattain vähän ja sen tunnistamiseen liittyy yhä ajankohtaisia haasteita.

Valitsin tarkasteltaviksi medioiksi Ylen ja Helsingin Sanomat niiden vakiintuneen ja vaikutusvaltaisen aseman sekä Suomessa laajan lukijakunnan vuoksi. Tavoitettavuuden lisäksi valintaperiaatteena toimi myös molempien verrattain korkea luotettavuus ja uskottavuus. Sekä Ylen että Helsingin Sanomien voidaan nähdä olevan keskeisiä yhteiskunnallisen keskustelun areenoita ja ohjaajia, sillä ne voivat suunnata suuren yleisön huomiota nostamalla tarkasteluun huomionarvoiseksi koettuja ilmiöitä. Tämä, sekä lisäksi median yleinen mahdollisuus vaikuttaa yleisön käsityksiin ja ymmärrykseen aiheista (mm. Speakman 2021; Linström & Marais 2012, 22; Vliegenthart & van Zoonen 2011), tekevät Ylen ja Helsingin Sanomien tuottamasta sisällöstä tärkeän tarkastelun kohteen.

Aineisto on kerätty hyödyntäen Ylen (yle.fi) sekä Helsingin Sanomien (hs.fi) internetsivuilla olevaa hakutoimintoa käyttäen muun muassa hakusanoja *eron jälkeinen vaino*, *vaino*, *vainoaminen* ja *parisuhteen jälkeinen vaino*. Hakutuloksista on rajattu aineiston ulkopuolelle artikkelit, joissa vaino on esimerkiksi poliittisesti motivoitunutta tai vaino kohdistuu entisen puolison sijaan esimerkiksi julkisuuden henkilöön, poliitikkoon tai viranomaiseen. Aineiston ulkopuolelle ovat rajautuneet myös artikkelit, joissa vainoamisella tarkoitetaan netti- tai somekiusaamista, joka kohdistuu muuhun kuin entiseen puolisoon ja joka ei saa muita vainon piirteitä. Lisäksi esimerkiksi noitavainoja käsittelevät artikkelit sekä vainoteemaan liittyvien kirjojen ja elokuvien arvostelut on jätetty aineiston ulkopuolelle.

4.3 Metodina kehysanalyysi

Aineiston analyysi on toteutettu kvalitatiivista aineistolähtöistä kehysanalyysia hyödyntäen. Kehystämistä toteutetaan erilaisin kielellisin, visuaalisin ja äänellisin keinoin (mm. Seppänen & Väliverronen 2012). Tässä tutkielmassa keskityn tarkastelemaan aineiston tekstisisältöjä rajaten visuaalisen puolen kuva-analyysin tarkastelun ulkopuolelle, sillä koen, että se voisi olla oma erillinen tutkimusaiheensa laajuutensa ja erityisyytensä vuoksi.

Kehysten tarkastelun voidaan nähdä olevan tiettyjen todellisuuskäsitysten tarkastelua. Kiinnostus voi kohdistua Entmania (2007) mukailleen siihen, mikä kehyksessä määrittyy ongelmaksi ja sen syyksi. Cooky (2012) korostaa kehystysten yhteyttä laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin painottaen, ettei kehyksiä tulisi tarkastella siitä irrallisena. Kehysanalyysissa keskeistä ei ole vain se, mistä aiheista representaatioita tuotetaan, vaan myös se, miten aiheista puhutaan ja millaista ymmärrystä ne sekä tuottavat että ilmentävät. Huomio kohdistuu siihen, millaisia representaatiot ovat, miten aiheita on kehystetty sekä erityisesti siihen, mitä kehyksiin sisältyy ja mitä jää tai jätetään kehyksen ulkopuolelle. (Brouwer, van der Woude & van der Leun 2017, 102; Cooky 2012.) Lisäksi voidaan tarkastella sitä, mistä aiheista eri mediat lähtökohtaisesti tuottavat sisältöä. Mediarepresentaatioiden määrän voidaan nähdä osaltaan heijastelevan sitä, kuinka kiinnostavana – tai epäkiinnostavana – aihetta pidetään tai tuleeko aiheen tärkeys tunnistetuksi (Chyi & McCombs 2004; Speakman 2021; Cooky 2012). Julkinen keskustelu eron jälkeisestä vainosta on edelleen verrattain vähäistä ja tätä heijastelee myös siihen liittyvien mediarepresentaatioiden vähäisyys.

Aineiston analyysi on toteutettu kolmessa vaiheessa. Ensimmäisen vaiheen alustavan analyysin tarkoituksena oli aineistosta esiin nousevien teemojen havaitseminen. Löydettyjen teemojen pohjalta toteutin tarkemman sisällönanalyysin jäsentäen sisältöä luonteviksi kokonaisuuksiksi. Analyysin ulkopuolelle jäivät artikkelien ulottuvuudet, joissa käsiteltiin muuhun kuin entiseen puolisoon kohdistuvaa vainoa. Kolmas vaihe perustui aiemmin hahmottuneille teemoille, jotka toimivat kehysten lähtökohtina. Huomio kiinnittyi puhetapoihin sekä kehysten muodostamiin käsityksiin uhreista, vainoajista ja viranomaisten roolista sekä eron jälkeisestä vainosta yhteiskunnallisena ilmiönä.

5 TULOKSET

Aineistosta oli löydettävissä kolme keskeistä kehystä, jotka rajaavat käsitystä eron jälkeisestä vainosta: vahvan uhrin kehys, tyypillisen vainoajan kehys ja viranomaisten kehys. Kehysten painotukset vaihtelevat artikkeleiden välillä, mutta kaikissa artikkeleissa oli havaittavissa kaikkia kolmea kehystämisen tapaa. Löydetyt kehykset eivät ole toisistaan täysin irrallisia ja erillisiä, vaan osin keskenään limittyviä. Kehykset myös rakentuvat ja merkityksellistyvät suhteessa toisiinsa.

5.1 Vahvan uhrin kehys

Aineistosta esiin nousevan vahvan uhrin kehyksen ytimessä on käsitys oikeanlaisesta uhriudesta, jonka olen nimennyt vahvan uhrin ihanteeksi. Vahvan uhrin ihanne toimii eräänlaisena vastauksena kysymykseen siitä, millainen uhrius on Ylen ja Helsingin Sanomien mukaan sosiaalisesti hyväksyttävää ja millainen uhrin täytyy olla saadakseen apua suomalaisessa yhteiskunnassa. Kehys tarjoaa kriittistä näkökulmaa vallitsevaan vahvan uhrin ihanteeseen, mutta samalla myös uusintaa sitä puhetavoissa. Kriittinen ulottuvuus perustuu uhrien haavoittuvaisuuden sekä avun ja tuen tarpeen tunnistamiselle sekä uhreilta vaadittavan vahvan toimijuuden kritiikille. Keskeiseen asemaan kehyksessä nousee uhrien kuuleminen luomalla tilaa uhrien kokemuksille.

Kehyksen rajaama kuva sosiaalisesti hyväksyttävästä uhriudesta kiteytyy vahvan uhrin ideaaliin. Uhrin tulisi olla muun muassa sitkeä ja vahva toimija, aktiivinen pyrkimyksessään torjua itseensä kohdistuvaa vainoa sekä hakeutua itse avun ja tuen piiriin. Käsitys oikeanlaisesta uhriudesta sekä määrittä käsitystä niin sanotusta vääränlaisesta uhriudesta että osin määrittyi sen kautta. Niin käsitys oikeanlaisesta kuin vääränlaisesta uhriudesta heijastui tavoissa puhua ja ilmaista asioita.

Kehys tekee näkyväksi sitä, kuinka uhreilta odotetaan ja vaaditaan vahvaa toimijuutta: uhrin tulisi aktiivisesti ja oma-aloitteisesti suojautua vainolta ryhtymällä toimiin vainoamisen vaikeuttamiseksi. Vainotun tulisi myös asettaa rajoja, joiden avulla suojata itseään vainon vaikutuksilta, kuten pelolta ja ahdistukselta. Tämä ilmenee esimerkiksi Helsingin Sanomien (17.10.2018) kirjoituksessa:

[Joka] ilta samaan aikaan Jaanan puhelin alkaa soida. Puheluja tulee vähintään kymmenen, mutta Jaana ei kuule niitä. Hän on asettanut soittajan, väkivaltaisen ex-puolionsa, ”mustalle listalle”. Siksi puhelut ja viestit eivät näy tavalliseen tapaan näytöllä, vaan menevät erilliseen kansioon. Sieltä Jaana voi katsoa ne, kun hetki on sopiva.

Esimerkissä vainottu on toiminut vahvan uhrin ihanteen mukaisesti: hän on sekä torjunut vainoajansa yhteydenotot että asettanut rajoja sille, miten ja milloin antaa vainolle huomiota. Sävy on kuitenkin vahvaa toimijuutta ihannoiva, eikä niinkään siihen liittyvää vaadetta kritisoiva. Esimerkinmukaisten rajojen asettaminen voi olla vainon kohteelle toimiva suojautumiskeino vainon vaikutuksilta, mutta toisaalta Laitinen ym. (2017) näkevät vainoajan toiminnasta ajan tasalla pysymisen myös yhtenä uhrin keinona vahvistaa turvallisuudentunnettaan. Näkemys on havaittavissa myös Ylen (10.2.2019) haastatteleman uhrin kokemuksissa: ”Vaikka tekstiviestit ahdistivat, ne oli pakko lukea. Silloin ainakin tiesi, millaisella mielialalla ex-kumppani oli ja mitä hän seuraavaksi suunnitteli”.

Vahvan uhrin ideaalia sekä käsitystä oikeanlaisesta uhriudesta kuvastaa ja vahvistaa myös Ylen (17.3.2015a) artikkelissa esiintyvä lausahdus ”Sanna ei halunnut jäädä vainoajansa vangiksi, vaan lähti hakemaan tilanteeseen apua”. Esimerkki määrittää vahvan toimijuuden ihanteen lisäksi myös oikeanlaisen uhriuden kääntöpuolta, vääränlaista uhriutta, jossa uhri ei yhtä aktiivisesti ota vastuuta tilanteen ratkaisemisesta tai avun hakemisesta. Tunnistamatta jää esimerkiksi uhrien voimavarojen yksilöllisyys sekä riski väkivallan eskaloitumiseen vainotun pyrkiessä irrottautumaan ja ottamaan etäisyyttä vainoajaansa (mm. Laitinen ym. 2017). Vastaavasti eräässä Ylen (20.11.2017) artikkelissa esiintyvät kommentit ”osa hakee apua vasta, kun on viittä vaille kuristettu” ja ”osa uhreista alistuu vainoajan painostukseen” maalaavat kuvaa passiivisemmasta, heikommasta uhrista, joka ei pyri muuttamaan tilannetta. Erityisesti toteamuksessa ”uhrin pitäisi sitoutua tiukasti laadittuun suunnitelmaan. Osa uhreista ei siihen pysty” kaikuu sekä uhrin vahvan toimijuuden ihanne ja vastuuttaminen sekä käsitys heikkoudesta osana vääränlaista uhriutta.

Vahvan toimijuuden vaadetta heijastelevat myös kehykseen sisältyvät vainotuille suunnatut toimintaohjeet. Käskymuotoisia ”tee näin -tyyppisiä” ohjeita esiintyy aineistossa sekä selkeinä, jopa 10 kohdan listoina, että tekstin sisästä löydettävissä olevina piilo-ohjeina. Ohjeet ovat suunnattu pääosin vainon kohteille, ja ne muun muassa kehottavat vainottuja hakemaan apua poliisilta, sosiaalityöntekijältä tai Rikosuhripäivystyksestä, pitämään kirjaa

vainoteoista ja tallentamaan viestejä ja kuvia todistusaineistoksi sekä ilmaisemaan vainoajalle selkeästi toivomus yhteydenottojen loppumisesta. Vainottuja kannustetaan myös esimerkiksi rikosilmoituksen tekemiseen ja lähestymiskiellon hakemiseen. (Mm. Yle 10.2.2019; Yle 23.4.2018a; Yle 15.3.2016.) Useissa artikkeleissa (mm. Helsingin Sanomat 22.5.2018; Yle 17.3.2015a) tuotiin myös esiin sitä, kuinka uhrin joutuvat usein muuttamaan arkirutiinejaan ja päivittäisiä kulkureittejään, muuttamaan toiselle paikkakunnalle tai jopa vaihtamaan nimensä vainon seurauksena. Tämänkaltaiset kuvaukset voidaan tulkita myös ohjeiksi. Muuttaminen ja arjen rutiinien rikkominen ovat myös tutkimuksissa usein esiin nousevia uhrien keinoja yrittää vaikeuttaa vainoamista (mm. Melton 2007).

Suuri osa ohjeista liittyy vainon digitaaliselta ulottuvuudelta suojautumiseen. Uhreja ohjeistetaan usein muun muassa piilottamaan sekä oman että mahdollisten lasten puhelinten sijaintitiedot, vaihtamaan salasanoja ja asettamaan lukituksia laitteisiin, peittämään web-kamerat sekä luomaan uusi sähköpostiosoite. Ohjeet opastavat myös mahdollisten vakoiluohjelmien havaitsemiseen, salakuvaamisen ennaltaehkäisemiseen sekä sosiaalisen median mahdollisimman turvalliseen käyttöön. (Mm. Yle 10.2.2019; Helsingin Sanomat 17.10.2018; Helsingin Sanomat 15.3.2016; Yle 15.3.2016.) Kaikkien ohjeidenkaan mukaan toimiminen ei kuitenkaan takaa vainon loppumista.

Ohjeistuksia voidaan tulkita useammalla tavalla: Pääosin hyvin konkreettiset toimintaohjeet voidaan yhtäältä nähdä keinoina voimaannuttaa ja tukea vainon kohteita tarjoamalla vaihtoehtoisia keinoja yrittää selvitä vaikeassa tilanteessa. Vainotun elämän voidaan nähdä muuttuvan vainoamisen myötä siltä suojautumiseksi ja siihen reagoimiseksi, jolloin hallinnantunne omaan elämään voi kadota (mm. Laitinen ym. 2017). Näin toimintaohjeet voidaan tulkita askeleiksi kohti hallinnantunteen palauttamista. Toisaalta ne samanaikaisesti vahvistavat vaadetta vahvasta toimijuudesta ja käskymuotoisina luovat odotuksia siitä, kuinka uhrien tulisi toimia. Ohjeiden voidaan ajatella myös palvelevan artikkeleiden pääosin hyvin informatiivista sävyä, sillä niiden kautta lukijoille muodostuu käsitys siitä, kuinka monimuotoista eron jälkeinen vaino voi keinoiltaan ja seurauksiltaan olla.

Erityisesti asiantuntijahaastattelut ja suurin osa vainottujen kokemuksista ovat sävyiltään kriittisempiä: niissä korostuvat vahva toimijuus edellytyksenä avun saamiselle, yksin jäämisen kokemukset sekä liiallinen uhrin vastuu. Samalla ne luovat kehykseen ulottuvuuden, jossa on tilaa haavoittuvaisuudelle ja heikkouden kokemuksille. Vainon

kohteet tulevat siten kehyksessä tunnistetuksi apua ja tukea tarvitsevina, mutta usein yksin jäävinä uhreina. Esimerkiksi Ylen (23.4.2018b) artikkelissa esiintyvä asiantuntija toteaa, että ”työkaverit ja läheiset eivät ymmärrä – – kuinka vammauttavaa pelko on”. Myös toisessa Ylen (23.11.2017) artikkelissa esiintyvän vainotun kommentti nostaa esiin sekä uhrien voimavarojen rajallisuuden että sen, kuinka avun saaminen vaatii vahvaa toimijuutta tilanteessa, joka voi viedä jaksamisen rajoille:

Minä lopulta onnistuin ja pääsin muuttamaan toiselle paikkakunnalle. Sellainen ihminen, joka on pitkään alistunut väkivallan alle ja uupunut tilanteeseen, ei kuitenkaan välttämättä jaksaa itse hakea apua näin paljon. Miten sellainen ihminen pärjää.

Uhrien kokemuksissa toistuvat myös tunne perusturvallisuuden murenemisesta, jatkuvan pelon sietäminen ja elämän muuttuminen selviytymiskamppailuksi. Näkemys elämän muuttumisesta jatkuvaksi kamppailuksi turvallisuudentunteesta ja kontrollista omaan elämään toistuu läpi aineiston. Elämää nähdään sävyttävän pelon, ahdistuksen ja turvattomuuden tunteet, jotka syövät uhrin jaksamista ja voimavaroja. Pelon nähdään normalisoituvan osaksi uhrin elämää, jolloin elämä muotoutuu pelon ohjaamana suhteessa vainoon. Kehyksessä turvallisuus mielletään uhrin vastuulla olevaksi pitkään jatkuvaksi jälleenrakennusprosessiksi. Esimerkiksi Ylen (10.2.2019) artikkelissa kuultu uhri kuvailee, kuinka pelko voi muodostua elämää hallitsevaksi voimaksi: ”Jatkuva pelkääminen oli kaikkein raskainta. Koko ajan piti olla varasuunnitelma, että mitä jos. Lopulta elämässä ei ollut enää muuta ajatusta kuin pakoon juokseminen”.

Pitkämäki (2017, 27–52) näkee selviytymistarinoiden myös vahvistavan vahvan uhrin narratiivia: selviytymiskamppailun myötä uhrista ikään kuin kuoriutuu vahva toimija. Esimerkiksi Ylen (2.3.2017) haastatteleman uhrin kertoma ilmentää tätä muutosprosessia:

Täytyy muistaa pitää huolta itsestään, vaikka olisi kuinka hankalaa. Ettei kadota omaa itseään jonnekin, koko tähän systeemiin. Muistaa, että minä olen ihminen, eikä tämä ole minun syytä. Pitkään ajattelin niin, että itsehän minä olen sen ihmisen elämäni tuonut. Että olen niin sanotusti ansainnut tämän. Nykyään ajattelen toisin. Minua ei saa näin kohdella ja olen oikeutettu tavalliseen elämään ja pyrin siihen keinolla millä hyvänsä.”

Kokemusten näkyväksi tekemisen voidaan nähdä palvelevan artikkeleiden yleistä informointiagenda: Tuomalla lukijoiden tietoisuuteen konkreettisia esimerkikokemuksia

vainosta, sen seurauksista ja vaikutuksista uhrin elämään ja mielentilaan, voidaan vaikuttaa lukijakunnan tietoisuuteen ja ymmärrykseen ilmiöstä. Myös myöhemmin esiin tuomani viranomaisiin liittyvien kokemusten esille nostaminen levittää tietoa sen ongelmakohdista. Kokemukset toimivat siten myös vahvistavina elementteinä tukemaan kehyksessä ongelmaksi argumentoituja asioita. Toisaalta kokemusten jakaminen voi toimia vertaistukena lukijoille, jotka ovat kokeneet tai kokevat eron jälkeistä vainoa.

Kokemusten kuuleminen luo kehykseen ulottuvuuden, jossa väkivallan haavoittavuus tulee tunnistetuksi. Ronkainen ja Näre (2008, 8–16) näkevät armottomuuden leimaavan usein suhtautumista uhreihin ja haavoittuvuuteen: heidän mukaansa vahva omillaan pärjäämisen eetos määrittää yksilön olevan itse vastuussa oman haavoittuvuutensa suojaamisesta ja turvallisuutensa takaamisesta. Näin ollen uhrin on perinteisesti nähty olevan osasyllinen tilanteeseen. Kehyksessä uhria ei kuitenkaan nähdä syyllisenä, vaikkakin vastuullisena tilanteen ratkaisemisesta. Aineiston asiantuntijakommenteissa korostuu kriittisyys uhreilta vaadittavaan vastuunottoon. Myös Ronkainen ja Näre näkevät uhrien vastuun ongelmana. Heidän mukaansa uhreilta odotettuun vahvaan toimijuuteen on sisäänrakennettuna käsitys tilanteesta uhrin vastuuna. Helsingin Sanomat (5.6.2019) nostaa esiin niin sanotun oikeudenmukaisen maailman hypoteesin, jonka ”mukaan ihmiset uskovat elävänsä maailmassa, jossa he saavat mitä ansaitsevat ja ansaitsevat saamansa”. Hypoteesin mukainen näkemys tukee Ronkaisen ja Näreän käsitystä siitä, että perinteisesti uhrien on tulkittu olevan osasyllisiä ja uhreihin suhtautumisen siten usein armottomuuden sävyttämää.

Kehyksen kriittisen äänen voidaan nähdä kyseenalaistavan haitallisia, sitkeästi ajassa pysyviä ajatus- ja toimintamalleja. Kehyksen keskiössä on vahvan uhrin ihanne, jota leimaa vaade vahvasta toimijuudesta, ja jota sekä kritisoidaan että uusinnetaan. Kehyksen mukaan uhrin tarvitsevat usein apua ja tukea enemmän kuin sitä on saatavilla, ja myös nykyistä vaivattomammin. Erityisesti uhrien kokemusten kuuleminen luo kehykseen haavoittuvaisuutta sallivamman ja hyväksyvemmän ulottuvuuden, jolle ei armottomammassa vahvan uhrin ihanteessa juuri ole tilaa.

5.2 Tyypillisen vainoajan kehys

Aineistosta löydettävissä oleva vainoajan kehys rakentuu keskeisesti tyypillisen vainoajan profiloinnille sisältäen muun muassa käsityksiä vainon tavoitteista, selityksistä ja

motiiveista. Kehystä osaltaan tukee myös eron jälkeisen vainon luonnehdinta sekä vainotekojen kirjon esiin tuominen. Kehys maalaa osin kahtiajakautunutta käsitystä vainoajan toimijuudesta.

Kehyksessä vainon luonnehdinta lähtee Suomen rikoslain määritelmän pohjalta. Keskeisesti käsityksessä korostuvat vainon toistuvuus sekä erilaisten vainotekojen kirjo ja niiden uhrissa aikaansaama pelko ja ahdistus. Näiden lisäksi vainoa luonnehditaan hyvin monipuolisesti. Esimerkiksi Yle (17.3.2015a) kirjoittaa: ”vaino on luonteeltaan uhkaavaa” ja ”vaino ei välttämättä ole näkyvää”. Myös vainotekojen kirjo näyttäytyy kehyksessä laajana: se pitää sisällään kaikkea aina jatkuvista yhteydenotoista konkreettiseen seuraamiseen, kukkien lähettämiseen ja digitaaliseen vainoamiseen. Eron jälkeisen vainon digitaalinen ulottuvuus korostuu kehyksessä keskeisenä nykypäivän ilmiönä. Näkemys on linjassa myös muun muassa Hakkaraisen (2020) havaintojen kanssa. Esimerkiksi Helsingin Sanomat (17.10.2018) luonnehtii: ”pahimmillaan digitaalinen kontrollointi on kuin agenttielokuvasta”. Vertauksessa uhrin kokema hyvin todellinen ja usein traumatisoiva vaino ja väkivalta tulee rinnastetuksi fiktiiviseen viihteeseen. Ilmaisua ei yksiselitteisesti korosta vainoamisen vakavuutta, vaikka se luo käsitystä erilaisten vainotekojen mielikuvituksellisuudesta. ”Vain mielikuvitus on rajana”, toteaa myös Ylen (23.4.2018a) haastattelema asiantuntija. Vainon ja myös siihen usein liittyvien väkivallattomien vainotekojen vakavuus tulee sen sijaan tunnistetuksi esimerkiksi Helsingin Sanomien (9.4.2018) luonnehdinnassa: ”Päättävä parisuhde saattaa johtaa vainoon, joka alkaa kukkasista ja päätty hengenvaaraan”.

Kehyksen ytimessä on pyrkimys määrittää tyypillisen vainoajan profiili. Olennaisiksi kategorioiksi nousevat muun muassa sukupuoli, ikä ja aiempi väkivaltaisuus tai rikostausta. Esimerkiksi Yle (23.4.2018a) määrittää tyypillisen vainoajan muuttia kirjoittaessaan: ”Tutkimusten perusteella 80–90 prosenttia vainoajista on miehiä. Heistä korkeintaan puolella on rikollista taustaa. Usein he ovat 30–40-vuotiaita”. Artikkelissa todetaan, ettei vainoajia voida profiloida tarkemmin. Helsingin Sanomat (5.6.2019) puolestaan kuvailee, että ”[vainoamisesta] tuomittu on yleensä entistä puolisoaan häiriköivä keski-ikäinen mies, jolla on rikollista menneisyyttä”.

Vastaavat tyypittelyt toistuivat läpi aineiston. Eron jälkeinen vaino on hyvin sukupuolittunut väkivallan muoto myös useiden tutkimusten mukaan (mm. Hellmann & Kliem 2015;

Nikupeteri 2016; Cupach & Spitzberg 2004). Cupach ja Spitzberg (2004) näkevät nais- ja miesvainoajiin liittyvien mielikuvien olevan sukupuolistuneita: esimerkiksi miespuolisten vainoajien mielletään olevan todennäköisempiä käyttämään fyysistä väkivaltaa vainoamisessa kuin naispuolisten vainoajien. Kehyksen voidaan osin nähdä tukevan tätä näkemystä, sillä siinä toistuu käsitys miehistä fyysisempinä ja perinteisempinä vainoajina. Digitaalinen vaino ei silti kehyksessä näyttäytyä naisvaltaisena vainon muotona, vaan sukupuolijakauman nähdään olevan tasainen.

Vainoajien aiempaa väkivaltaisuutta ja rikostaustaa korostettiin kehyksessä monin tavoin: esimerkiksi Helsingin Sanomat (9.4.2018) kertoo, että ”Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan puolet miehistä, jotka olivat käyttäytyneet väkivaltaisesti parisuhteen aikana, jatkoivat väkivaltaista käytöstään parisuhteen päättymisen – – jälkeen”. Tapausraporttityyppisissä artikkeleissa puolestaan tuotiin korostuneesti esiin esimerkiksi, kuinka ”syytetty on sama, joka tuomittiin entisen, lyhytaikaisen tyttöystävänsä taposta vuonna 2011” (Yle 9.12.2020). Aiemman väkivaltaisuuden tai jo parisuhteen aikana alkaneen väkivallan on todettu myös useissa tutkimuksissa olevan yhteydessä eron jälkeiseen vainoon (mm. Logan & Walker 2009; Melton 2007; McConnell ym. 2017, 407; Laitinen ym. 2017). Ongelmana näyttytyy väkivaltaisten ja rikollisten taipumusten pysyvyys sekä se, että niiden on mahdollista päästä jatkumaan.

Vainoajan kehyksessä vainoajan profilointiin liittyi myös mielenterveydellinen ulottuvuus. Esimerkiksi Helsingin Sanomat (17.10.2018) kirjoittaa: ”Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa vainoajilla on – – todettu antisosiaalisuutta ja narsistisia persoonallisuuden piirteitä. Heitä yhdistää taipumus epäluuloisuuteen, mustasukkaisuuteen, riippuvuuteen ja päihteiden käyttöön”. Myös Ylen (23.4.2018a) haastattelema asiantuntija toteaa, ”että noin puolet vainoajista kärsii persoonallisuushäiriöistä ja noin viidennes on psykoottisia eli mielenterveyshäiriöt ovat hyvin vakavia”. Näre ja Ronkainen (2008, 15–16; ks. myös Pitkämäki 2017, 32–37) ovat havainneet, että väkivallan tekijöihin suhtaudutaan usein kahden strategian mukaisesti: patologisoiden tai neutralisoiden. Vainoajien mielenterveydellisiin seikkoihin keskittymisen voidaan nähdä ilmentävän Näreen ja Ronkaisen jaottelun mukaista patologisoinnin strategiaa, jossa väkivallan tekijä tulee luokitelluksi erityistapaukseksi, jolle ei oikein voida mitään. Ronkaisen ja Näreen kokevat erityistapauksiksi luokittelun mahdollistavan tekijöiden toiseuttamisen ja marginalisoimisen etäämmälle niin sanotusti tavallisten ihmisten arjesta ja elämänpiiristä.

Patologisoinnin strategian (Ronkainen & Näre 2008, 15–16) voidaan nähdä olevan yhteydessä myös kehyksessä eron jälkeisen vainon toistuvasti järjettömäksi luonnehtimiseen. Ensinnäkin kuvailemalla eron jälkeistä väkivaltaa ja vainoa järjettömäksi herää ongelmallinen kysymys siitä, voisiko vastaava väkivalta olla järkevää ja perusteltavissa olevaa. Toiseksi vainon järjettömäksi luokittelu vaikuttaa myös siihen, millaisena vainoaja nähdään. Vainoaminen on ymmärrettävissä tietoisena tavoitteellisena toimintana, jonka kuvailu järjettömänä maalaa myös vainoajasta kuvaa järjettömänä. Tämän voidaan nähdä osin heijastelevan edellä mainittua patologisoinnin strategiaa.

Kehyksessä tyypillinen vainoaja näyttäytyi myös mustasukkaisena, yhteistyöhaluttomana ja muutosvastaisena, usein omaa väkivaltaisuuttaan ymmärtämättömänä ihmisenä, joka ei hyväksy eroa ja kokee oikeudekseen kuulua entisen puolisonsa elämään. Esimerkiksi Holma ja Nyqvist (2017) ovat todenneet väkivallantekijöiden usein näkevän itsensä tilanteessa uhreina. Vainoajan kehystämisen omaa väkivaltaisuutta ymmärtämättömänä voidaan toisaalta nähdä myös olevan yhteydessä Näreen ja Ronkasan (2008, 15–16) esittelemään toiseen suhtautumisstrategiaan, neutralisointiin, jossa tekijöiden toimijuus häviää ja väkivaltaa neutralisoidaan selittämällä ja järjeistämällä se inhimilliseksi. Näkemällä vainoaja omaa väkivaltaisuuttaan ymmärtämättömänä tullaan samalla häivyttäneeksi vainoajan vastuuta teoistaan. Samalla kehyksessä nähdään vainoajien olevan usein myös manipuloivia ja itse uhreiksi tekeytyviä (mm. Helsingin Sanomat 9.4.2018), joka viittaisi toiminnan väkivaltaisuuden tiedostamiseen. Tämän ristiriidan voidaan osaltaan nähdä tuottavan kehyksen kahtiajakautunutta käsitystä vainoajan toimijuudesta.

Myös uhrien jakamissa kokemuksissa viranomaiskohtaamisista heijastuu sekä viranomaisten vajavainen ymmärrys eron jälkeisestä vainosta ilmiönä että sen vakavuudesta, ja lisäksi käsitys vainoajista. Ylen (26.2.2018) haastatteleman uhrin kertomuksessa poliisit näkivät vainoamisen tyypillisenä alkoholisoituneen suomalaisen miehen tapana reagoida eroon. Vaino ikään kuin selittyy normaaliksi eikä siten vaadi toimenpiteitä poliisilta. Vastaavasti Helsingin Sanomien (9.4.2018) artikkelissa esiintyvä uhri kertoo poliisien todenneen uhkailun olevan usein tavallista miehille eron jälkeen. Uhrien kertomukset erityisesti poliisien kommentteista herättävät kysymyksen muun muassa siitä, missä tilanteissa poliisi näkee väkivallan puuttumista vaativana. Toisaalta voidaan pohtia, millainen on poliisien ihmiskäsitys sekä näkemys siitä, millaista toimintaa pidetään normaalina ja sosiaalisesti hyväksyttävänä eri sukupuolten edustajille.

Edellä mainittu mustasukkaisuus oli yksi kehyksessä vainolle annetuista selityksistä. Sen ohella vainoa selitettiin myös niin kostonhaluisuudella kuin halulla saada puoliso, valta ja kontrolli takaisin. Muun muassa Melton (2007) on havainnut tutkimuksessaan vastaavien selitysten olevan yleisiä vainolle. Vaikka kehyksessä mustasukkaisuus nähtiin yhtenä mahdollisena selityksenä vainoamiselle, siinä pääsääntöisesti kritisoitiin vainon ja väkivallan pistämistä mustasukkaisuuden piikkiin. Esimerkiksi Yle (9.12.2020) tekee näkyväksi sitä, kuinka oikeusjärjestelmän piirissä väkivaltaa selitetään usein mustasukkaisuudella: ”Oikeuden mukaan mies varasti uhrin päiväkirjan, tuli mustasukkaiseksi ja surmasi naisen”. Kehyksessä selitysten, tavoitteiden ja motiivien kirjo nähtiin mustasukkaisuutta laajempänä. Muun muassa Helsingin Sanomat (17.10.2018) kirjoittaa: ”Vainoajilla itsellään on teoilleen ristiriitaisia selityksiä: rakkaus vainottavaa kohtaan ja halu tehdä sovinto, mutta myös viha, mustasukkaisuus ja pyrkimys satuttaa”. Toisessa Helsingin Sanomien (25.1.2017) artikkelissa vainon nähdään puolestaan selittyvän sillä, että ”vainoaja on usein katkeroitunut erosta, hän kokee tulleen hylätyksi, eikä halua hyväksyä eroa”. Esimerkeissä on nähty yksinkertaistavaa mustasukkaisuusoletusta pidemmälle samalla korostaen vainoajien tietoisuutta vainoamiskäyttäytymisensä tavoitteista ja siten toiminnastaan.

Vainolle annetuista selityksistä ei aineistossa kuitenkaan olla yhtenäisesti edetty korostamaan vainoajan vastuuta toteuttamastaan väkivallasta: paikoin vainoajan aktiivista toimijuutta korostettiin puhetavoissa ja toisaalla taas häivytettiin. Vainoajan toimijuuden häivytyks näkyy erityisesti kerronnallisissa valinnoissa esimerkiksi huomion keskittämällä ilmaisuihin vainon välineisiin, usein teknologiaan, joiden kautta vaino konkretisoituu uhrille. Esimerkiksi Helsingin Sanomat (17.10.2018) kirjoittaa: ”Kun Jaana erosi, puhelin alkoi soida joka ilta”. Lausahduksessa korostetaan vainotun aktiivista toimijuutta, mutta vainoajan suhde vainotekoon häviää, eikä vainoajan toiminnan taustalla oleva tietoinen ja toistuva päätös korostu. Vastaava häivytyks toistuu samassa artikkelissa myös uhrin kertomassa, kuinka ”puhelin piti minua vallassaan”. Ilmaisussa korostuvat uhrin kokemat ahdistuksen ja pelon tunteet. Huomio ei kuitenkaan kiinnity niiden juurten olemiseen vainoajan tietoisessa toiminnassa. Vainoaja häivyttyy myös Ylen (12.4.2016) ilmaisussa, kuinka ”ero johtaa vainoamiseen”. Sekä Ylen että Helsingin Sanomien ilmaisujen kohdalla voidaan myös pohtia, ehdottavatko ilmaisut jonkinasteista syy-seuraussuhdetta uhrin toiminnan ja vainon välille. Esimerkiksi Ylen ilmaisu on tulkittavissa myös siten, että ero ikään kuin väistämättä johtaisi vainoamiseen.

Toisaalta vainoajan toimijuutta myös korostetaan. Esimerkiksi Helsingin Sanomien (19.3.2019) kirjoituksessa vainoajan toimijuus korostuu: ”Mies oli yhteydenotoissaan haukkunut entistä naisystävänsä sekä tämän uutta miesystävää, jonka oli uhannut myös tappa”. Korostamalla vainoajan toimijuutta tullaan samalla myös korostaneeksi vainoajan suhdetta vainotun kokemaan väkivaltaan. Toimijuuden korostaminen vahvistaa käsitystä vainoajan syyllisyydestä eikä jätä tilaa tulkita tilannetta esimerkiksi osin uhrin syynä.

Ymmärrys vainoajan toimijuudesta kehystyy siten hyvin kahtiajakautuneeksi: toisaalta passiiviseksi, jolloin vainoajan suhde väkivallantekoon häivää, ja toisaalta teoistaan vastuussa pidettäväksi toimijaksi. Vainoajan toimijuuden häivyttämisessä toiminnan taustalla olevat tietoiset valinnat jäävät monin paikoin piiloon ja vaille vastuunkantoa. Siinä missä vainoajan toimijuutta paikoin hävytettiin, vastaavaa ei tehty uhrin kohdalla. Sen sijaan uhreihin kohdistuva vahvan toimijuuden odotus näkyi myös käytetyssä kielessä toimijuuden korostamisena. Vainoajan osittainen kehystäminen passiivisena toimijana tukee osaltaan vahvan uhrin ideaalia, johon sisältyy käsitys uhrin vastuusta tilanteessa. Kehyksessä kiteytyy näkemys vainosta vainoajan syynä, muttei vastuuna. Vastuu vainosta ja sen ratkaisusta on ulkoistettu vainoajasta vainottuun.

5.3 Viranomaisten kehys

Viranomaisten kehyksessä eron jälkeinen vaino määrittyy yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, jonka juuret ovat vainon tunnistamisen haasteissa. Ongelma paikantuu rakenteiden tasolle. Kehyksen näkökulma viranomaisten toimintaan on pitkälti kriittinen, sillä sen puutteiden nähdään olevan erottamattomasti yhteydessä uhrin avunsaamisen haasteisiin.

Keskeisenä lähtökohtana kehyksessä toimii vainon kriminalisoinnin ja laittomuuden korostaminen. Vainoamisen laittomuudesta kerrotaan useimmiten hyvin informoivaan sävyyn – esimerkiksi Ylen (20.11.2017) tapaan ”vainoamisesta on tullut laitonta” – joka osaltaan vahvistaa mediarepresentaatioiden informatiivista agendaa. Vainon laittomuus velvoittaa viranomaisia puuttumaan tilanteeseen, mutta kehysten mukaan näin ei aina poikkeuksetta tapahdu.

Kehyksen näkökulmasta viranomaisten toimintaan liittyy selviä epäkohtia, jotka tekevät uhrin avunsaamisesta vaikeampaa. Epäkohtien juurten nähdään olevan heikossa vainon

tuntemuksessa ja ymmärryksessä, jolloin vaino ja sen väkivaltaisuus jää tunnistamatta. Kehyksessä muodostuva käsitys tunnistamisen haasteista on linjassa muun muassa Laitisen ym. (2017) näkemyksen kanssa. Tunnistamisen haasteet teemana kulkee läpi aineiston kietoutuen osaltaan uhrikehukseen uhrien kokemusten ja vainon tunnistamatta jäämisen seurausten kautta sekä vainoajan kehukseen. Esimerkiksi Yle (2.3.2017) kirjoittaa: ”Eron jälkeisen vainon uhrin tunnistetaan edelleen heikosti palvelujärjestelmässä. Tilanne saatetaan tulkita mustasukkaisuudeksi tai erokonfliktiksi”. Myös muut virhetulkinnan mahdollisuudet korostuvat kehyksessä: vaino voidaan tulkita eroriidan lisäksi esimerkiksi lapsiin liittyväksi tapaamis- ja huoltajuusriidaksi (mm. Yle 26.2.2018). Laitisen ym. lisäksi myös Nikupeteri (2016) on havainnut tapaamiskäytäntöjen voivan mahdollistaa vainon ja väkivallan jatkumisen myös eron jälkeen.

Useissa artikkeleissa (mm. Helsingin Sanomat 17.10.2018; Yle 26.2.2018; Yle 23.11.2017; Yle 2.3.2017) on tuotu esiin, kuinka yksittäisten vainotekojen tulkitseminen voi estää vainon kokonaisuuden tunnistamisen. Myös esimerkiksi Loganin ja Walkerin (2017) sekä Laitisen ym. (2017) tutkimukset tukevat tätä käsitystä. Helsingin Sanomien (9.4.2018) artikkelissa kuvaillaan, kuinka ”viattomalta ja vilpittömältäkin vaikuttava ele saattaa todellisuudessa olla – – entisen kumppanin vainoamista, elämän rajoittamista ja tarkoituksenmukaista pelottelua”. Myös Ylen (26.2.2018) haastattelema asiantuntija toteaa, että ”vaikeinta ammattilaisten on tunnistaa rakkaudeksi ja kiintymykseksi naamioitunut vaino”. Vastaava käsitys virhetulkinnan riskistä toistuu myös muun muassa Helsingin Sanomien (5.6.2019) artikkelissa: ”– – entistä kumppaniaan vainoavien miesten toimintaa on saatettu romantisoida. Vainoamista on voitu pitää järkevänä reaktiona eroon tai torjumiseen, ja se on nähty sopivaksi tai jopa sympaattiseksi toiminnaksi”. Melton (2007) näkee romantisoidun tulkinnan olevan yhteydessä kulttuurissa tuotettuun sosiaalisesti konstruoituun käsitykseen rakkaudesta, johon nähdään kuuluvan omistushaluisuutta ja mustasukkaisuutta.

Aineistoon sisältyvissä asiantuntijoiden ja uhrien kertomuksissa toistuvat kokemukset, joissa viranomaiset, erityisesti poliisit, ovat tulkinneet tilanteen väärin, eivätkä vaino tai sen vakavuus ole tulleet tunnistetuiksi. Esimerkiksi Ylen (20.11.2017) haastattelema asiantuntija muisteli, kuinka ”viranomainen sanoi naiselle, että rakkaudesta se hevonenkin potkii”. Vanha sanonta pitää sisällään huonoa käytöstä sallivan ja väkivaltaa oikeuttavan asenteen, jonka mukaan väkivalta voi ja saa liittyä rakkauden ilmaisemiseen. Samalla lausahdus viestittää uhrille, ettei tämän kokema väkivalta ole vakavaa väkivaltaa, jos väkivaltaa

laisinkaan. Toinen asiantuntija kertoi, kuinka ”eräs nainen meni tekemään rikosilmoitusta, – –. Poliisi sanoi hänelle, että aja jo se mörkö pois korvien välistä. Seuraavana yönä mies oli kirveen kanssa oven takana” (Yle 26.2.2018). Esimerkki tekee näkyväksi myös vainoon liittyvien riskien vakavuutta. Laitinen ym. (2017) painottaa eron jälkeiseen vainoon lähtökohtaisesti sisältyvää väkivallan eskaloitumisen ja henkirikoksen riskiä. Tilanteen eskaloitumisen riskin voidaan nähdä kasvavan, mikäli vainosta kertovaa ei uskota.

Myös vainotut toivat esiin kokemuksiaan viranomaiskohtaamisista.

Niin ku poliisissakin oli sitä, että kun mä menin, niin sanoin, että mä tekisin rikosilmoituksen laittomasta uhkauksesta, – –. Niin poliisi rupiaa siinä, tää päivystävä, että ”tiätkö kuule mitä, tämmösiä me miehet monesti ollaan eron jälkeen, että tää on tavallista, että uhkaillaan ja kyllä se siitä menee ohi”. (Helsingin Sanomat 9.4.2018)

Esimerkin mukaisesti useat vainotut kertovat monien kohtaamisten etenkin poliisien kanssa olleen negatiivisia. Kokemuksissa toistuvat vainottujen kertomuksia ja kokemuksia vähättelevä ja kyseenalaistava asenne, väkivallan sivuuttaminen ja selittelemine tekijän parhaaksi. Toinen haastateltu uhri kertoi tehneensä toistuvista viesteistä rikosilmoituksen, mutta saaneensa poliisilta vastaukseksi, ”että alkoholisoituneelle suomalaiselle miehelle on tyypillistä, että ollaan eron jälkeen katkeria” (Yle 26.2.2018). Vastauksesta on selkeästi kuultavissa väkivaltaa vähättelevä, selittelevä ja oikeuttava sävy, joka mitätöi vainon kohteen kokemaa uhkaa ja ahdistusta. Ylen haastattelema vainottu toteaaakin: ”Alkuun jaksoin käydä muutaman kerran, soittaakin ja kysyä neuvoa. Mutta kerta toisensa jälkeen, kun on tullut huonompaa kohtelua, kynnys käydä poliisilaitoksella on suurempi”.

Kokemukset poliisien toiminnasta kuvastavat osaltaan uhrien avun saamisen haasteita. Samalla uhreille suunnatuissa toimintaohjeissa korostuu keskeisesti juuri poliisilta avun hakeminen sekä rikosilmoituksen tekeminen. Kehyksen käsityksen mukaan apua ei siis poikkeuksetta ja automaattisesti saa, vaikka uhri toimisi vahvan uhrin ihanteen ja ohjeiden mukaisesti. Esimerkiksi Ylen (2.3.2017) artikkelissa esiintyvä uhri kertoo: ”Alkuaikoina kyseenalaistettiin, että tapahtuiko oikeasti näin. Se oli itselle hirveää, kun peloissaan hakee apua sieltä, mistä sitä pitäisi saada”. Myös Helsingin Sanomien (9.4.2018) haastattelema asiantuntija kertoo: ”Vainotut sanovat usein, että raskainta on jatkuvasti todistella kokemuksiaan viranomaisille. Heillä menee luottamus viranomaisiin”.

Aineisto ei kuitenkaan kehystä viranomaisia läpeensä huonossa valossa, vaan myös muutamille positiivisille viranomaiskokemuksille on annettu aineistossa ääni. Eräs Ylen (10.2.2019) haastattelema vainon kohde kertoo, kuinka ”poliisi ja Rikosuhripäivystyksen ihmiset ottivat hänet alusta asti tosissaan, mikä osaltaan auttoi ja toi uskoa tilanteesta selviytymiseen”. Muun muassa Nikupeteri (2016) ja Laitinen ym. (2017) korostavat viranomaisten vainoon liittyvän erityisosaamisen tärkeyttä. Ilman vainon tuntemista ilmiönä sen tunnistaminen on erityisen haastavaa. Etenkin ilman vainoon liittyvää erityisosaamista ensisijaisen tärkeäksi muodostuu apua hakevan vainon kohteen kuunteleminen ja uskominen ilman automaattista reaktiota torjua vainon mahdollisuus.

Viranomaisten toiminnan kriittinen tarkastelu on tarpeen uhrien kokemusten valossa. Kuitenkaan esimerkiksi Ylen (26.2.2018) haastattelema ”poliisitarkastaja Måns Enqvist Poliisihallituksesta ei allekirjoita käsitystä siitä, että poliisi ei tunnista vainoamista. – Hän muistuttaa, että vainoamisen tutkiminen ei ole yksinkertaista”. Enqvist lisää, että ”näyttöä niistä tapahtumista ei kuitenkaan ole. Toteennäyttämisen on silloin aika vaikeaa”. Tämä jopa hieman puolustavaan sävyyn puettu lausahdus paljastaa erään kehyksessä keskeiseksi ongelmakohtaksi nähdyn seikan: uhrin todistustaakan. Moni aineistossa esitetyistä vainotuille suunnatuista toimintaohjeista koski juuri todistusaineiston keräämistä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Sekä Yle (mm. 26.2.2018) että Helsingin Sanomat (mm. 9.4.2018; 15.3.2016) tuovat esiin vastuun todistusaineiston kasaamisesta jäävän uhrin harteille jo muutenkin raskaassa tilanteessa. Yle painottaa, kuinka ”kaikki vainoajan temput pitäisi olla jotenkin dokumentoituina” (26.2.2018) ja että ”vainon kohteen on kerättävä iso kasa todisteita” (15.3.2016). ”Materiaalia pitää olla aika paljon mukana, kun poliisille menee”, toteaa Ylen (15.3.2016) haastattelema asiantuntija. Uhrin todistustaakan voidaan nähdä kytkettyvän myös keskeisesti aiemmin esitettyyn vahvan uhrin ihanteeseen ja kehykseen, sillä se korostaa uhrin toimijuuden tärkeyttä ja välttämättömyyttä.

Kehyksessä tunnistamisen haasteiden nähdään olevan yhteydessä viranomaisten rajallisiin keinoihin estää ja puuttua parisuhteen jälkeiseen väkivaltaan. Esimerkiksi lähestymiskielto näyttäytyy kehyksessä usein riittämättömänä suojakeinona. Myös Nikupeteri (2016) näkee lähestymiskiellon takaaman suojan riittämättömänä. Ronkainen ja Näre (2008, 16) näkevät lähestymiskiellon vähäisten valvomisen mahdollisuuksien heijastelevan yhteiskunnallisen vastuun välttelyä. Kehyksen mukaan osa väkivaltaan puuttumisen ongelmaa ovat eri viranomaistahojen yhteistyön puutteellinen koordinointi sekä epäselvyys vastuun

jakautumisesta. Yhtenäisen ohjeistuksen puuttumisen nähdään hankaloittavan viranomaisyhteistyötä ja seurausten jäävän uhrien kestettäväksi. Esimerkiksi Ylen (23.11.2017) haastatteleva asiantuntija toteaa: ”Meillä on paljon hyviä toimijoita, mutta avun löytäminen ja sen piiriin pääseminen on tällä hetkellä aika sattumanvaraista. Pitkittyneissä prosesseissa uhri jää usein melko yksin ja viranomaiset heittelevät vastuuta toisilleen”. Viranomaisten vastuunoton välttelyä voidaan nähdä olevan yhteydessä uhrin vahvan toimijuuden ideaaliin ja siihen liittyvään Ronkaisen ja Näreen (2008, 12) korostamaan omillaan pärjäämisen eetokseen samalla, kun se heijastelee viranomaisyhteistyön koordinoinnin puutteita. ”Tällä hetkellä käytössä on hyvin sekalainen kenttä eri organisaatioita. – – Saatavilla oleva apu riippuu nykyään paljon myös siitä, missä päin maata sattuu asumaan”, Ylen haastatteleva asiantuntija jatkaa.

Puutteet viranomaisten toiminnassa heijastelevat kehyksen mukaan yhteiskunnallista vastuun välttelyä. Kehyksessä yhteiskunta näyttäytyy nykyisellään jossain määrin avuttomana puuttumaan väkivallan tekijöiden toimintaan, mutta muutos nähdään mahdollisena ja tarpeellisena, jopa välttämättömänä. Näkemys on linjassa useiden tutkimusten käsitysten kanssa. Esimerkiksi Ronkainen (2008) näkee ongelmana sen, että sosiaalipalvelut sekä väkivallan tekijöille suunnatut ohjelmat perustuvat vapaaehtoisuuden periaatteelle ja oletukselle, että asiakkaat hakeutuvat itse palveluiden piiriin. Myös Holma ja Nyqvist (2017) nostavat tarkasteluun vapaaehtoisuuden periaatteen. Vapaaehtoisuuden periaate ulottuu myös uhreihin. Esimerkiksi eräässä Ylen (23.11.2017) artikkelissa esiintyvä asiantuntija kommentoi: ”hyvin usein odotetaan, että uhri lähtee itse hakemaan apua”.

Viranomaisten kehyksen kokonaisuus tuo aineistoon kriittistä perspektiiviä. Eron jälkeinen vaino näyttäytyy monitahoisena yhteiskunnallisena ongelmana, jonka nähdään paikantuvan niin rakenteiden tasolle kuin sosiaaliseen todellisuuteen. Kehyksessä korostuu käsitys viranomaisten heikoista tiedoista ja keinoista puuttua parisuhteen jälkeiseen vainoon. Samalla vainon uhrin tulevat tunnistetuiksi nykyistä enemmän apua ja tukea tarvitsevina toimijoina. Epäkohtien nähdään heijastelevan yhteiskunnallista vastuun välttelyä, jolloin vastuu jää vahvan uhrin ihanteen mukaisesti vainotun kannettavaksi. Oikeuden toteutumisen ja avun saamisen nähdään kehyksessä jäävän liiaksi riippumaan uhrin jaksamisesta ja kyvystä todistaa kokemansa vaino todeksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Löydettyjen kehysten rajaama kuva eron jälkeisestä vainosta pitää sisällään niin käsityksiä vainosta ilmiönä ja väkivallan muotona, sen uhreista, tekijöistä sekä viranomaisten roolista. Kehykset sisältävät kriittistä tarkastelua vaativia ulottuvuuksia samalla, kun ne toimivat kritiikkinä ja yhteiskunnallista huomiota ohjaavina representaatioina. Kehykset ovat osin limittyviä ja vahvasti kytköksissä toisiinsa sekä merkityksellistyvät toistensa kautta.

Vahvan uhrin kehys muodostui vahvan uhrin ihanteen ja vaatimuksen ympärille. Se rajaa kapeaa, laajennusta kaipaavaa käsitystä uhriudesta. Sosiaalisesti hyväksyttävä uhrius sisältää keskeisesti odotuksen uhrin vahvasta toimijuudesta ja aktiivisesta pyrkimyksestä ratkaista tilanne. Uhrin toiminta näyttäytyy reaktiivisena suhteessa vainoajan toimintaan. Vahvan uhrin ideaalin voidaan nähdä ehdottavan uhrin vahvaa toimijuutta ratkaisuksi vainolle. Ihanteeseen liittyy siten olennaisesti käsitys uhrin vastuusta. Kehys sekä uusintaa tätä muuttia että sisältää sitä kritisoidun ulottuvuuden, joka korostaa sen rajojen haitallisuutta. Kehyksen kriittinen ulottuvuus luo aiempaa enemmän tilaa myös haavoittuvuudelle ja sen hyväksynnälle. Kriittisen ulottuvuuden näkökulmasta uhrin täytyy olla vahva toimija suunnistaessaan palvelujärjestelmässä saadakseen apua. Kehyksessä yhteys laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin jää kuitenkin hataraksi, vaikka käsitykset oikean- ja vääränlaisesta uhriudesta ovat lähtökohtaisesti siihen yhteydessä.

Tyypillisen vainoajan kehysten ytimessä on tyypillisen vainoajan profiili, joka linkittyy käsityksiin vainoajan toimijuudesta sekä vainon selityksistä ja tavoitteista. Myös eron jälkeisen vainon luonnehdinta osaltaan rakentaa kehystä. Vahvan uhrin ihanteen tavoin myös tyypillisen vainoajan profiili määrittyy melko kapeaksi. Kehyksestä käsin vainoajat näyttävät usein eräänlaisina erityistapauksina, joille yhteiskunta ei voi paljoakaan. Kehys on siten yhteydessä myös viranomaisten kehukseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kehyksessä käsitys vainoajan toimijuudesta määrittyy kahtiajakoiseksi: paikoin toimijuus korostuu puhetoissa ja ilmaisuissa ja toisaalla se häivytetään niin, että vainoajan suhde vainoon katoaa. Toimijuuden yhteys käsitykseen vastuusta on myös kriittistä tarkastelua vaativa. Kehyksessä kiteytyy käsitys vainosta vainoajan syynä, muttei vastuuna.

Entmanin (2007) käsitystä kehyksistä mukaillen viranomaisten kehys määrittää ongelmaksi viranomaisten toiminnassa havaittavia epäkohtia, joiden seurauksena uhrien avunsaanti vaikeutuu. Kehyksessä muodostuu käsitys viranomaisten toiminnan sekä vainoon puuttumisen keinojen puutteiden kumpuamisesta vainoon liittyvän tiedon riittämättömyydestä. Kehys pitää siten sisällään näkemyksen eron jälkeisestä vainosta edelleen huonosti tunnistettuna ilmiönä, joka näkyy uhrien ja viranomaisten kohtaamisissa. Aineistossa esiin tuodut uhrien kokemukset tekevät näkyväksi sen, kuinka usein ja pitkään uhrit joutuvat todistelemaan kokemaansa vainoa ja samalla kohtaamaan väkivaltaa kyseenalaistavia, vähätteleviä tai jopa oikeuttavia kommentteja. Entmanin esittämä kehyksiin sisältyvä moraalinen arviointi perustuu viranomaisten kehyksessä vahvasti vainon laittomuuden korostamiselle, joka velvoittaa viranomaisia ja laajemmin yhteiskuntaa puuttumaan väkivaltaan.

Tunnistamisen haasteet sekä esimerkiksi viranomaisten asenteet kytkeytyvät erottamattomasti laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin, jossa Nikupeterin (2016) mukaan muun muassa vainon tunnekokemukset tulevat tulkituiksi. Yhteyden hahmottaminen jää kehyksessä kuitenkin heikoksi. Eron jälkeinen vainoaminen ei tapahdu tyhjiössä eivätkä sen tunnistamiseen vaikuttavat ajattelutavat ja asenteet ole muusta sosiaalisesta todellisuudesta ja vallitsevasta asenneilmapiiristä irrallisia, vaan osin heijastelevat ja ilmentävät niitä.

Ylen ja Helsingin Sanomien tuottamista mediarepresentaatioista löydettävissä olevien kehystämisen tapojen sisältämät kriittiset ulottuvuudet ovat onnistuneet antamaan äänen vainottujen kokemuksille sekä asiantuntijoille. Sekä Ylen että Helsingin Sanomien asema mediakentällä mahdollistaa sen, että ne voivat ohjata lukijoiden huomiota ja ajattelua sekä yhteiskunnallista keskustelua nostamaan tarkasteltavaksi kehyksissä ongelmiksi määritettyjä asioita.

Osin ongelmalliseksi voidaan tulkita kaikkien kehysten yhdessä muodostama asetelma ja tilannemääritelmä. Kiteytetysti voidaan todeta, että eron jälkeinen vaino ymmärretään kehyksissä yhteiskunnallisena ongelmana ja viranomaisten kehys nostaa esiin monia palvelujärjestelmään liittyviä ongelmakohtia. Uhrien selviytymisen nähdään olevan liiaksi yksin uhrien vastuulla eivätkä uhrit voi aukottomasti luottaa tulevansa kuulluksi, uskotuksi tai autetuiksi kohtaamisissa palvelujärjestelmän tai edes läheistensä kanssa. Kehyksissä

ratkaisuksi eron jälkeiseen vainoon yhteiskunnallisena ongelmana ei kuitenkaan ensisijaisesti ehdoteta yhteiskunnallisia muutoksia, vaikka niitä voidaan tulkita aineistosta löytyväksi. Sen sijaan vastuu tilanteen ratkaisusta siirtyy uhreille. Samalla vainoaja kehystyy toimijaksi vailla vastuuta sen lisäksi, että vainon nähdään jäävän myös monin paikoin vaille yhteiskunnallista vastuunottoa.

7 LOPUKSI

Löydettyjen kehysten rajaama kuva eron jälkeisestä vainosta sisältää käsityksiä niin oikeanlaisesta uhriudesta, tyypillisestä vainoajasta kuin viranomaisten roolista vainon dynamiikassa. Eron jälkeinen vaino tulee ymmärretyksi vainottujen elämää hallitsevana voimana samalla, kun se paikantuu ongelmana yhteiskunnan rakenteiden tasolle. Siitä huolimatta ratkaisuksi ehdotetaan yksilötason toimia sen sijaan, että tuotaisiin korostetusti esiin mahdollisia yhteiskunnallisia toimia. Vastuu tilanteen ratkaisusta on ulkoistettu vainoajasta vainottuun samalla, kun vaino jää vaille vahvaa yhteiskunnallista vastuunottoa.

Tutkielman rajoitteet liittyvät erityisesti aineistoon, jota oli kuuden vuoden ajanjaksolta löydettävissä verrattain vähän. Tuloksia ei siis voida sellaisenaan yleistää pätemään muiden mediakonsernien tuottamia sisältöjä eikä myöskään Ylen ja Helsingin Sanomien varhaisempia eron jälkeistä vainoa käsitteleviä mediarepresentaatioita. Kiinnostavaa olisi esimerkiksi selvittää, onko Ylen ja Helsingin Sanomien tuottamissa vainon mediarepresentaatioissa tapahtunut muutosta pidemmällä aikavälillä, esimerkiksi vertaillen ennen ja jälkeen kriminalisoinnin tuotettuja representaatioita. Toinen kiinnostava jatkotutkimuksen aihe voisi olla kuva-analyysin toteuttaminen eron jälkeistä vainoa käsitteleville artikkeleille.

Aineisto asettaa myös toisen rajoitteen tutkielmalle. Artikkeleissa ääneen pääsevät vain naisuhrit, jotka kertovat kokemastaan entisten miespuolisten kumppaniensa harjoittamasta vainosta. Kysymykset sosioekonomisesta taustasta, etnisyydestä, iästä ja muista mahdollisista tekijöistä jäävät vastaamatta. Näin ollen suuri joukko uhreja ei tule aineistossa kuulluksi: ulkopuolelle jäävät ainakin muiden kuin entisten miespuolisten kumppanien vainon kohteena olevien naisten kokemukset ja näkemykset vainosta. Myös esimerkiksi

asiantuntijoiden uhreihin liittyvät kommentit liittyvät yleisesti naisuhreihin. Eron jälkeinen vaino on hyvin sukupuolittunut väkivallan muoto (mm. Nikupeteri 2016; Laitinen ym. 2017) ja siten myös aineiston uhrien naissukupuolisuus heijastelee sitä vahvasti. Tutkielman tuloksena löydettyjä kehyksiä ja niiden rajaamaa kuvaa ja käsitystä eron jälkeisestä vainosta ja sen uhreista ei siten voida automaattisesti yleistää koskemaan Ylen ja Helsingin Sanomien käsityksiä kaikista vainon uhreista.

Lisää tutkimusta kaivattaisiin siten laajemmin uhrien kokemasta vainosta. Lisätarkastelua kaipaisivat myös sukupuolittuneet käsitykset uhreista ja vainoajista laajemmin mediassa. Eron jälkeiseen vainoon liittyvän kokonaiskuvan tarkentamiseksi ja ymmärryksen lisäämiseksi vainoajat olisivat tärkeä – vaikkakin haastava – lisätutkimuskohde. Aineiston perusteella tyypillisen vainoajan kehys koskee vain miespuolisia vainoajia, jotka vainoavat naispuolisia ex-kumppaneitaan. Kiinnostava lisätutkimuksen kohde olisi myös vaino muiden kuin heteroparisuhteiden kontekstissa sekä se, millaiseksi käsitys siitä rakentuu mediarepresentaatioiden kautta.

LÄHTEET

Beckett, K. (1994). Setting the public agenda: “Street crime” and Drug Use in American Politics. *Social Problems*, 41(3), 425–447. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.2307/3096971>

Björklund, K., Häkkänen-Nyholm, H., Sheridan, L., & Roberts, K. (2010). The Prevalence of Stalking Among Finnish University Students. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(4), 684–698. <https://doi.org/10.1177/0886260509334405>

Bradbury-Jones, C. & Nikupeteri, A. (2021). Intimate partner violence, stalking and the pandemic: Yet more paradoxes? *Journal of Advanced Nursing*, 77(5), 2117–2118. <https://doi.org/10.1111/jan.14820>

Brouwer, J., van der Woude, M., & van der Leun, J. (2017). Framing migration and the process of crimmigration: A systematic analysis of the media representation of unauthorized immigrants in the Netherlands. *European Journal of Criminology*, 14(1), 100–119. <https://doi.org/10.1177/1477370816640136>

Chyi, H. I. & McCombs M. (2004). Media Salience and the Process of Framing: Coverage of the Columbine School Shootings. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 22–35. <https://doi.org/10.1177/107769900408100103>

Cohen, B. C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.

Cooky, C. (2012). Success Without Honor: Cultures of Silence and the Penn State Scandal. *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies*, 12(4), 326–329. DOI: 10.1177/1532708612446432

Cupach, W. R. & Spitzberg, B. H. (2004). *The dark side of relationship pursuit: From attraction to obsession and stalking*. Routledge.

de Vreese, C. H., Boomgaarden, H. G. & Semetko, H. A. (2011). (In)direct Framing Effects: The Effects of News Media Framing on Public Support for Turkish Membership in the European Union. *Communication Research*, 38(2), 179–205. DOI: 10.1177/0093650210384934

Entman, R. M. (2007). Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, 57, 163–173.

Gitlin, T. (1980). *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.

Goffman, E. (1974). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Gondolf, E. W. (2002). *Batterer intervention systems: Issues, outcomes, and recommendations*. Thousand Oaks: Sage Publications.

- Hakkarainen, L. (2020). Turvaverkko 2.0: Digitalisaatio luo alati kehittyviä väkivallan tekemisen välineitä. *Haaste: asiantuntevasti rikoksentorjunnasta ja kriminaalipolitiikasta*, 20(1), 18–20. Haettu osoitteesta <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste1-22020/turvaverkko2.0.html>
- Hellmann, D. F. & Kliem, S. (2015). The prevalence of stalking: Current data from a German victim survey. *European Journal of Criminology*, 12(6), 700–718. <https://doi.org/10.1177/1477370815587769>
- Holma, J. & Nyqvist, L. (2017). Väkivaltatyö miesten kanssa. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.). *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (104–120). Tampere: Vastapaino.
- Houston, J. B., Pfefferbaum, B. & Rosenholtz, C. E. (2012). Disaster News: Framing and Frame Changing in Coverage of Major U.S. Naturel Disasters, 2000–2010. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 89(4), 606–623. DOI: 10.1177/1077699012456022
- Laitinen, M., Kinnunen, J., Hannus, R., Rajapolvi, S., Mönkkönen, S. & Ensi- ja turvakotien liitto. (2017). *Varjosta valoon: Eron jälkeisen vainon tunnistaminen, katkaisu ja uhrien selviytymisen tukeminen*. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Laitinen, M. & Nikupeteri, A. (2017). Vaino lasten ja nuorten arjessa. *Enska*, 3, 14–16.
- Lewis, N. & Weaver, A. J. (2013). More Than a Game: Sports Media Framing Effects on Attitudes, Intentions, and Enjoyment. *Communication & Sport*, 3(2), 219–242. DOI: 10.1177/2167479513508273
- Linström, M. & Marais, W. (2012). Qualitative News Frame Analysis: A Methodology. *Communitas*, 17, 21–38. Haettu osoitteesta <https://journals.ufs.ac.za/index.php/com/article/view/991>
- Logan, T. & Walker, R. (2009). Partner Stalking: Psychological Dominance or “Business as Usual”? *Trauma, Violence & Abuse*, 10(3), 247–270. DOI: 10.1177/1524838009334461
- Logan, T., & Walker, R. (2017). Stalking: A Multidimensional Framework for Assessment and Safety Planning. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(2), 200–222. <https://doi.org/10.1177/1524838015603210>
- McConnell, N., Barnard, M., & Taylor, J. (2017). Caring Dads Safer Children: Families’ perspectives on an intervention for maltreating fathers. *Psychology of violence*, 7(3), 406–416.
- Melton, H. C. (2007). Stalking in the Context of Intimate Partner Abuse. *Feminist Criminology*, 2(4), 347–363. DOI: 10.1177/1557085107306517
- Nikupeteri, A. (2016). *Vainottuna: eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen*. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Nikupeteri, A. & Laitinen, M. (2013). Vaino naisiin kohdistuvana eron jälkeisenä väkivaltana. *Naistutkimus*, 26(2), 29–43.

Orsini, M. M. (2017). Frame Analysis of Drug Narratives in Network News Coverage. *Contemporary Drug Problems*, 44(3), 189–211. <https://doi.org/10.1177/0091450917722817>

Pitkämäki, A. (2017). ”Sä tykkäät kovista otteista vai?”: sukupuolistunut väkivalta 2000-luvun alun suomalaisessa elokuvassa. Teoksessa Karkulehto, S. & Rossi, L-M. (toim.), *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (27–52). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <https://doi.org/10.21435/skst.1431>

Rikoslaki 2013/879. Annettu Helsingissä 13.12.2013. Saatavissa osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Ronkainen, S. & Näre, S. (2008). Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre, S. & Ronkainen, S. (toim.), *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa* (7–40). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Ronkainen, S. (2008a). Intiimi loukkaus ja haavoittuvuus. Teoksessa Näre, S. & Ronkainen, S. (toim.), *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa* (43–83). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Ronkainen, S. (2008b). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 73(4), 388–401. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101398/ronkainen.pdf>

Seppänen, J. & Väliverronen, E. (2012). *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Speakman, B. (2021). A Knight in Sheep’s Clothing: Media Framing of the Alt-Right Can Alter the Image of Racist Groups. *Journal of Creative Communications*, 16(1), 81–96. DOI: 10.1177/0973258620977983

Vliegenthart, R. & van Zoonen, L. (2011). Power to frame: Bringing sociology back to frame analysis. *European Journal of Communication*, 26(2), 101–115. DOI: 10.1177/0267323111404838

LIITTEET

Aineisto

Yle (Yle.fi)

Yle. (9.12.2020). Ex-tyttöystävänsä taposta tuomittua syytetään nyt raiskauksesta ja pahoinpitelystä. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11686242>

Yle. (29.11.2019). Rynnäkkökiväärin varastanut, ex-vaimoan pahoinpidellyt ja vainonnut upseeri tuomittiin yli kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11094370>

Yle. (10.2.2019). Ex-kumppani lähetti Tiinalle satoja tekstiviestejä, uhkaili ja seurasi – vaikka vaino lopulta päättyi, pelko jäi. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10637922>

Yle. (23.4.2018b). Turvallisuusasiantuntija vainoamisesta: Pelon vammauttavaa voimaa ei ymmärretä – Valtava määrä tapauksia ei tule poliisiin tietoon. Haettu 3.2.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10172464>

Yle. (23.4.2018a). Selvitimme, millaista vainoaminen Suomessa on: roskien penkomista ja eroottisten vaatteiden tilaamista uhrin nimissä – ”Vain mielikuviutus on rajana”. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10161760>

Yle. (26.2.2018). Kahden lapsen äiti on paennut ja pelännyt ex-miestään kuusi vuotta: ”Vainoa ei vielä kukaan tunnista”. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10085236>

Yle. (23.11.2017). 12 naista kuoli parisuhdeväkivallan seurauksena viime vuonna – Näin asiantuntijat puuttuisivat väkivaltaan. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9945462>

Yle. (20.11.2017). Kun eksästä tulee perheen painajainen: ”Osa hakee apua vasta, kun on viittä vaille kuristettu”. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9934276>

Yle. (2.3.2017). Vainoa eron jälkeen – ”Pelkään, että lapset jäävät ilman äitiä”. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9454241>

Yle. (12.4.2016). Vainoamisesta vuosittain satoja rikosilmoituksia – Uhri voi löytyä myös netistä tai julkisuudesta. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8760256>

Yle. (15.3.2016). Vakoiluohjelmia ja salakuvausta – Digitalisaatio on tehnyt ex-kumppanin vainoamisesta helppoa. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8742521>

Yle. (17.4.2015). ”Kyylläämisestä” voi saada kaksi vuotta vankeutta – ex-puolisot ja hankalat naapurit ovat tyypillisiä vainoamisen kohteita. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7874868>

Yle. (17.3.2015a). Jos entinen puolisosi vainoaa sinua, tee näin! Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7870363>

Yle. (17.3.2015b). Entinen puoliso voi vainota vuosia – uhrin keinoina viisi muuttoa ja nimen vaihto. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7870720>

Yle. (17.3.2015c). Kukkapuska tai puhelu voi olla vainoamista. Haettu 3.2.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-7871912>

Helsingin Sanomat (hs.fi)

Helsingin Sanomat. (5.6.2019). Selvitys: Vainoaja on yleensä entistä puolisoaan häiriköivä keski-ikäinen mies. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006131385.html>

Helsingin Sanomat. (13.4.2019). Vakavastakin väkivallasta voi Suomessa selvitä ilman rangaistusta, sanovat järjestöt – Lähisuhdeväkivallan sovittelu jakaa mielipiteitä jyrkästi. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006069193.html>

Helsingin Sanomat. (19.3.2019). Espoolaisen avoparin piina: Naisen entinen puoliso soitti satoja kertoja, uhkasi miestä tappamisella ja puhui lynkkausjoukoista – Tuomittiin yhdyskuntapalveluun. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006040310.html>

Helsingin Sanomat. (17.10.2018). Väkivaltainen exä tarkkaili kumppaniaan älyjääkaapin avulla – Älylaitteilla ja niiden vakoiluohjelmilla tehdään ankaraa lähisuhdeväkivaltaa, jossa rajana on vain mielikuviutus. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000005866354.html>

Helsingin Sanomat. (22.5.2018). Vainoaja palkkasi etsivätoimiston selvittämään entisen kumppaninsa salaisen osoitteen – ”Täysin väärin”, sanoo ammattietsivien edustaja. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005690172.html>

Helsingin Sanomat. (9.4.2018). Mies uhkasi vahingoittaa vauvaa ja vaati seksiä – Päättyvä parisuhde saattaa johtaa vainoon, joka alkaa kukkasista ja päättyy hengenvaaraan. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000005634530.html>

Helsingin Sanomat. (25.1.2017). Eron jälkeinen vaino vahingoittaa myös lapsia – järjestöt pelkäävät vainotapausten määrän kasvavan. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005059713.html>

Helsingin Sanomat. (15.3.2016). Yle: Digitaalinen vaino kohdistuu useimmiten entiseen kumppaniin. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/lehdistonvapaus/art-2000002891343.html>

Helsingin Sanomat. (24.6.2015). Alastonkuvien levittämistä ja eksän haukkumista – somehäiriköinti työllistää poliisia. Haettu 26.1.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/elama/art-2000002833842.html>